

Exoduksen aika ja faarao Pepi II

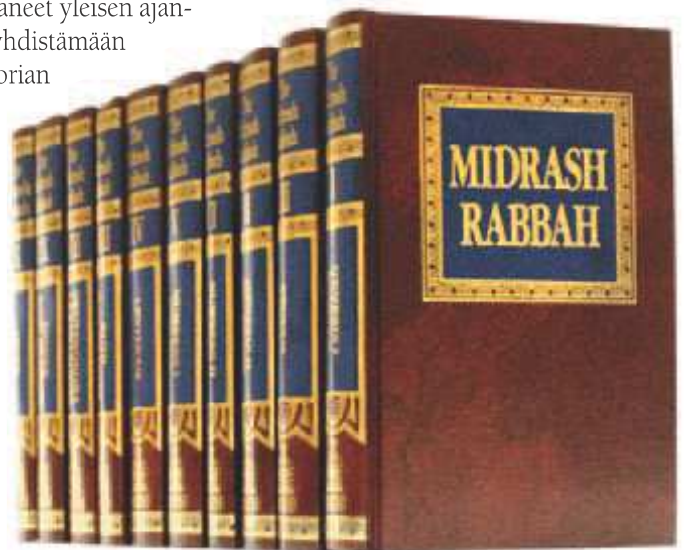
Ja israelilaiset lähtivät liikkeelle... 2. Moos. 12:37

Juutalaisen kansan historian tärkein tapahtuma on lähtö Egyptistä: Exodus. Exoduksen muistoa vaalitaan edelleen vuosittain pääsiäisen juhla-aikana, aivan kuten Raamattu mainitsee tulevan tapahtumaan: ”Ja tämä päivä olkoon teille muistopäivä, ja viettäkää sitä Herran juhlanä; sukupolvesta sukupolveen viettäkää sitä ikuisena säädöksenä” (2.Moos.12:14). Juutalaisessa pääsiäisjuhlassa on monta viittausta Jeesuksen sovitystyöhön, keskeisimpänä tietenkin pääsiäislampaan, karitsan teurastaminen. Johannes Kastajan sana Jeesuksesta: ”Katso, Jumalan Karitsa, joka ottaa pois maailman synnin” (Joh.1:29), ilmaisee meille, että juutalaisuudessa jo varhain oli tieto, että Exodukseen liittyvä karitsan uhraaminen on esikuva Jumalan lopullisesta teosta sovittaa syntiin langennut ihminen itsensä kanssa. Juutalainen nimi pääsiäiselle on Pesach, ”mennä ohi, säästää”, joka muistuttaa, kuinka juutalainen kansa säilyi Egyptiä kohdanneesta viimeisestä vitsauksesta sivelemällä talojensa ovien pihtipielet karitsan verellä. Sively tehtiin ristinmerkin muotoisesti. Mooses 12 luvussa Jumala mainitsee tuomitsevansa Egyptin sen epäjumalanpalveluksen takia (jaa 12). Viimeinen vitsaus, jonka takia faarao lopulta päästi israelilaiset lähtemään, oli kaikkien Egyptin esikoisten kuolema. Mutta israelilaisille, jotka tottelivat Jumalan Moosekselle antamaa käskyä, karitsan veri oli ”suojelukseksi taloissa, joissa olette; sillä kun minä näen veren, niin minä menen teidän ohitsenne, eikä rangaistus ole tuhoava teitä...” (12:13). Näin tämä esikuva muistuttaa myös meitä jatkuvasti siitä mikä on Kristuksen teon ja Jumalan armon merkitys: Jumala säästää viimeiseltä ja lopulliselta tuomiolta ne, jotka panevat toivonsa Jeesuksen, Karitsan, ristinuhriin.

Exoduksen tapahtuma-ajasta on monia tulkintoja. Sitä edeltävät vitsaukset olivat katastrofi silloiselle Egyptin maalle. Siitä huolimatta faarao vielä pyösi sanansa ja lähetti sotajoukkonsa kiireellä lähteneiden israelilaisten perään. Tämä aiheutti sotajoukonkin tuhoutumisen. Egypti menetti kaiken voimansa. Monet tutkijat ovat yrittäneet etsiä merkkejä Egyptin historiasta, jotka kuvaisivat tätä tuhoisaa aikaa. Niitä ei ole juuri löydetty. Raamatun ajanlaskun mukaan Exodus tapahtui 890 vuotta ennen Jerusalemin temppelin hävitystä babylonialaisten toimesta vuonna 421 tai 587 eKr. Kummallakin vuosiluvulla on kannattajansa. Yleisin kanta on, että jälkimmäinen vuosiluku olisi oikea. Näin saadaan Exoduksen ajaksi 1310 tai 1476 eKr. Muitakin oletuksia on esitetty. Yleisesti tunnettu Egyptin historian ajoitus ei myöskään tue raamatullista versiota Egyptin tuhosta tuona aikana. Eräät tutkijat ovat kuitenkin haastaneet yleisen ajan-tulkinnan ja pyrkineet yhdistämään Israelin ja Egyptin historian tapahtumia. Heidän mukaansa Egyptin historian aikamäärittelyt eivät kaikin osin ole luotettavat. Yksi kynnyksysymys on myös mihin aikaan ajoitetaan israelilaisten tulo Kaanaan maahan? Yleisesti sen katsotaan tapahtuneen ns. ”rauta-ajan” alussa n. 1200 eKr. Tämä tulkinnan mukaan Raamattu olisi

väärässä antaessaan maahantulolle myöhemmän ajankohdan.

Juutalaisen Midrash'in mukaan Exoduksen ajan faarao oli nimeltään Adikam ja hän hallitsi vain 4 vuoden ajan. Häntä edeltänyt faarao, jonka kuoleman jälkeen (2.Moos.2:23) Mooses palasi Egyptiin, oli nimeltään Malul. Hänen hallitusajakseen mainitaan peräti 94 vuotta. Malul tuli faaraoiksi jo 6 vuoden iässä ja hallitsi aina 100 vuoden ikään saakka. Enemmän kuin mielenkiintoista on, että myös Egyptin historia tuntee 94 vuotta hallinneen faaraan, joka oli vallassa 6 vuotiaasta aina 100 vuoden ikään. Faaraoon nimi on Pepi II. Tieto hänestä löytyy egyptiläisen historioitsijan pappi Manethon (eli 3 vuosisadalla eKr.) merkinnöistä ja muinaisesta egyptiläisestä papyruksesta nimeltä ”Turin Royal Canon”. Monet egyptologit eivät ole tutkineet juutalaista historiankirjoitusta ja siksi yh-

Midrash – juutalaisten oppineiden raamatunselitystä

teys on ollut tuntematon. Manethon ja papyruksen tietoja on myös epäilty. Mutta kun sama asia ilmenee myös juutalaisissa lähteissä, yhtäläisyyttä ei voida enää pitää sattumana ja se on otettava vakavasti. Pepi II hallitusajan alku on kuitenkin ajoitettu vuoteen 2278 eKr., ja siksi sitä ei ole haluttu yhdistää israelilaisten Exodukseen. Aikojen erohan olisi n. 800 vuotta.

Midrash'in ja egyptiläisten asiakirjojen yhtäläisyys asiassa menee vieläkin pidemmälle. Ne ovat yhtäpitävät siltä osin, että ko. hallitsija mainitaan dynastiansa (6 dynastia) toiseksi viimeisenä hallitsijana. Malul'in eli Pepi II jälkeen nousseen hallitsijan valtakaudeksi mainitaan 3 tai 4 vuotta, jonka jälkeen Egyptin mahtava valtakunta hajosi. Hajoaminen tapahtui Midrash'in mukaan siis faarao Adikamin aikana, kun maata kohtasi sekä taloudellinen että sotilaallinen tuho ja vieraat valat hyökkäsivät sen kimppuun. Monella asiantuntijalla on ollut ja on edelleen suuria vaikeuksia selittää, mistä moinen äkkinäinen tuho aiheutui. Se, että synnä olisi ollut Raamatun mainitsemat vitsaukset ja israelilaisten lähtö Egyptistä, ei tietenkään sovi kuvaan ainakaan, kun kyseessä on lähtökohtaisesti skeptisesti Raamattuun suhtautuva tutkija. 1800 -luvun alkupuolella löydettiin vanha papyruskirjoitus. Siinä kuvataan Egyptiä kohdannutta tuhoa. Papyrus kertoo, kuinka maan johtajuus kadotettiin, väkivalta sai vallan, maahantunkeutujat saapuivat eikä heille ollut vastusta. Orjat olivat menneet ja vieneet mukanaan Egyptin rikkauudet. Kirjoittaja, jonka nimeksi papyrus ilmoittaa Ipuwer, kirjaa myös seuraavat tapahtumat:

- vitsaus on kaikkialla, verta joka paikassa
- joki on verinen
- puut ovat tuhoutuneet
- ei hedelmiä, ei yrtejä
- ei viljaa
- pimeys vallitsee
- ei yön tekijöitä
- kulta- ym. korut koristavat nyt orjanaisten kaulaa.

Ipuwerin kertomus on kuin silminnäköjen muistiinpanot Raamatun kuvaamista vitsauksista ja israelilaisten lähdöstä aina korujen viemistä myöten: ”Ja egyptiläiset ahdistivat kansaa jouduttaaksensa heidän lähtönsä maasta pois, sillä he ajattelivat: 'Me kuolemme kaikki'... ja niin he veivät

saalista egyptiläisiltä” (2.Moos.33,36b).

Se, että papyruskääröä tulkitaan lähtökohtana Raamattu, ei ole monenkaan tutkijan mieleen. Monet selittävät sen olevan vertauskuullinen tai tarunomainen selitys joillekin Egyptin historian tapahtumille. Niinhän Raamattuunkin paljolti suhtaudutaan, sitä ei tahdota pitää kirjaimellisenä totena. Israelilaisten mukana Egyptistä lähti paljon ”sekakansaa”, eli ei-juutalaisia. Raamattu mainitsee siitä 2. Moos.12:38. Niin suuren joukon yht'äkkäinen lähtö Egyptistä ja siirtyminen toiselle alueelle oli mullistavaa paitsi lähtöpaikassa myös siellä minne saavuttiin. Historiantutkimus vahvistaa, että muinaisessa Kanaanin maassa varhaisen pronssikauden aikana eläneet kansat olivat tavoiltaan julmia epäjumalanpalvojia. Nykykäsityksen mukaan tämä pronssikausi päättyi n. 2200 eKr. paikkeilla. Tuolloin nämä kansat hävisivät kartalta suhteellisen nopeasti. Aiemminkin syyksi on esitetty mm. kansainvaelluksia mutta israelilaiset eivät ole helposti sopineet kuvaan. Teoriaan on liitetty Aabraham, joka olisi ollut yksi Mesopotamiasta lähteneestä suuresta joukosta. Monet tutkijat ovat sittemmin lähestyneet Raamatun kuvausta tapahtumille: suuri ihmisjoukko saapui Kanaanin maan rajoille, ylitti rajan Kuolleen meren pohjoispuolella ja alkoi vallata maata. Joku arkeologi on uskaltanut jo arvioida, että tämä joukko olisi ollut Israelin kansa. Mm. 1983 Rudolp Cohen julkaisi asiaa käsittelevän artikkelinsa Biblical Archaeology Review -lehdessä. Ongelmallista on, että nykyisen yleisesti hyväksytyyn histo-

Egyptiläinen veistos esittää jo lapsena faaraoksi nousseen Pepi II äitinsä sylissä.

rian aikamäärityksen mukaan Kanaanin maan mullistuksilla ja Exoduksella olisi kokolailla sama ero kuin Exoduksella ja Pepi II hallitusajalla. Arkeologit Cohen ja italialainen Immanuel Anati ovat esittäneet yleisestä ajanmäärityksestä poikkeavia ajatuksia, jolloin tapahtumat voitaisiin yhdistää. Jos näin ajattelevia tutkijoita olisi useampia, voitaisiin lopulta päätyä näkemään selvemmin, kuinka arkeologia ja eri lähteistä tuleva historiantutkimus ei tee tyhjäksi Raamatun ilmoitusta. □

Osa Turin Royal Canon papyryksestä.